

ЈУЕРАН ЦАНГ

КО ЈЕ УБИО МЕСЕЦ МАЈ?

1

Сећала се како је на углу улице била само његова фотографска радња, реклама јој је била сличне боје као црвене цигле које су вириле из зида куће у малој улици. Није била необична нити је могла да привуче неког да подигне поглед, али ју је уочила први пут када је туда прошла. На њој је пуним словима писало „Сан Цуо фотографски атеље”. Касније, када је одлазила, урезала је своје име испод његовог. Понела је жичану куку, а та три карактера су била тако ситна да су личила на мраве и вероватно их, осим ње, нико не би приметио. Тог јасног јутра када је урезала своје име на рекламу, окренула је леђа фотографском атељеу и малој улици, и напросто отишла. Носила је широку белу одећу од конопље која се лелујала док је корачала као јесењи лист што опада са дрвета.

2

У мају је дошла у мало село. То село је у Ђангнану где у време кишне сезоне падају обилне кише. Осетила је како је киша слој по слој обмотава, са спољне стране ствара око ње омотач од гипса и спутава је да се креће, зато се зауставила код улаза у први хотел на који је наишла и решила да ту преспава. Оставила је ранац у соби у поткровљу и села на дрвене степенице на четвртм спрату да попуши цигарету, јер су у соби прозори стално били затворени па је била мемљива и загушљива. Седећи на степеницама, могла је кроз прозор само да види кишу како добује по надстрешницама продавница. Ово више није био њен север, није био њен велики и пространи северни град са високим зградама. „О девојко, да ли

је ово живот који си прижељкивала?” уздахнула је тихо питајући се, а затим је исправила бројне наборе на својој сукњи, из торбице извадила ружичасти кармин и намазала га пред огледалом – слагао се са њеним младим годинама. На крају је запалила дугачку танку цигарету и полако се орасположила: „Живот жене писца”, рекла је себи, „мора да изгледа овако.”

Нико не би поверовао да је ова девојка писац. Имала је само деветнаест година, била је јако мршава, одевена у црну кошуљу са везом и подигнутом крагном и дугу светлоружичасту сукњу, а на ногама је имала платнене сандале, или боље рећи веома једноставне, ружичасте и равне папуче. Коса јој је дугачка и равна и на њој није било никаквих украса. Изгледала је као средњошколка која воли да се шминка, као ученица која је свима могла да се допадне, светле пути и изузетно крупних очију. Зар је могуће да су јој очи бадемастог облика крупне као у младе срне, увек изгледале помало тужно и сетно и изазивале потребу да јој приђете и да је тешите?

Осим тога, већ је постала писац. Ако се рачуна од њене четрнаесте године, када је објавила први роман, у протеклих пет година стално је писала. Одрасла је у породици образованих људи и у свом животу није наишла на неку тешкоћу. Пошто је одмале била заљубљена у књижевност, волела је непрестано да чита приче и пише саставе, па је до овога изгледа природно морало доћи. Тек када је уписала средњу школу, осетила је у себи посебно књижевно надахнуће, специјални укус за који је била уверена да је укус књижевности. Оно што је раније написала чинило јој се као вештачки мехурићи у газираној течности који су навирали напоље кад се протресе флаша: понављањем кретања безброј пута, сваки пут добио би се исти резултат. Права књижевност, сматрала је, мора настати када се оде далеко, тако далеко да заборавите ко сте и изненада посегнете за правим ваздухом који се креће, који је део велике природе, а све остало не може да буде налик њој. Стога је одлучила да прекине школовање, да напусти овај град и оде негде где ће бити слободна да ухвати тај ваздух за који је била предодређена.

Њена одлука је, наравно, узнемирила родитеље. Непрестано су са њом разговарали, наговарали је да не прекине школовање, јер је оно јако важно. Већ тада је постала хладна и незаинтересована зрела девојка: вероватно је то био њен изглед жене-писца на самом почетку. Кад је напунила осамнаест година, објавила је прву збирку прича за коју су јој много помогли родитељи, јер су желели да јој она улије самопоуздање и да је на неки начин охрабри – факултет је морала да заврши у року. Збирка прича јој

је заиста била духовна потпора, бринула се о сваком детаљу књиге: боја корица, илустрације у виду акварела уметнутих између прича, фотографија коју је приложила, обим књиге и врста папира. После неколико месеци, коначно је имала своју књигу са омиљеним сунцокретом на плавој насловној страни. Никада није ни помислила да ће јој она донети толико много тога. Изненада је постала славна, писало јој је много младих људи, говорили су у разним ситуацијама како воле њено писање. Слава уопште није утицала да се понаша надмено, напротив, ненадано ју је ухватила паника. Пошто је ценила њихову љубав према свом писању, открила је да не може да уради ништа осим да се непрестано труди да пише све боље и боље. Затворила се у собу и писала дан и ноћ, али је изгледа изгубила моћ изражавања. Кад год би написала пар редова у пасусу, никада не би била сигурна за узроке и резултате тих речи, ликови у њеним причама су постали нервозни, мисли су им биле збркане и стално су правили погрешне изборе. Те године, за време зимског распуста, стално се крила у собичку: била је бледа и коса јој је била у неред, промрзле руке би стављала међу бутине да их угреје. Напослетку је знала да неће овде ништа моћи да напише, да мора да оде. Гледајући кроз прозор, тихо је прозборила: „Само да сачекам долазак пролећа.”

Отишла је у мају. Никома није најавила одлазак. Долазила је опуштена и слободна у двориште факултета, ишла на веома мало предавања, а остатак времена проводила ван круга факултета у малом, јефтиним кафићу у коме би само зурећи седела или жврљала оловком. Родитељи су долазили да је посете јер се факултет налазио у граду у коме су живели. Доносили су јој воће које је волела или неке колачиће, давали јој да прочита исечке из новина који су представљали њену књигу: без сумње, привлачила је све више пажњу и одобравање широког круга читалаца. Али да ли је била писац? Нагло је подигла главу, видела задовољне и брижне родитеље, мислила је да им каже како је осетила да криза не пролази, да не може да напише ниједну реч: није било ничега што би могла да држи чврсто у својим рукама.

Тих дана није куповала нову одећу, већ је проветравала стару. Сукња се под јаким сунцем вијорила на северној страни, а она подигнуте главе жмиркала у њу замишљајући да је летећи ћилим који се у трену може наћи на неком другом месту. Изненада је једног дана није било. Понела је велики ранац, одећу и старе ствари које је користила, као и гомилу папира свог недовршеног рукописа. Тек неколико дана касније, открили су да је нема, јер се није појављивала, а њена цимерка је мислила да се вратила кући. На крају су схватили да је отишла, али већ је прошло много дана, а

нико није знао куда. Уопште није била особа која ће написати дирљиву поруку пре него што оде, сто је био празан, на њему није било ни словца.

3

Отишла је у Ђинченг јер је тамо непрестано сипила киша и правила измаглицу. Желела је да се све око ње успори, да има мање компликованих ситуација, да је ништа не узнемирава и да јој живот изгледа као на малом броду који се лагано љуља и на коме је све опуштено.

Када се сместила у малом мотелу, сетила се гужве на улици. Није носила кишобран па јој је киша замаглила очи, али је корачала напред. Улица је кривудала и кад год би наишла на кривину, она би скренула, није гледала називе продавница нити називе улица, није знала правац. Тако је дошла до улице у којој се сместила. Ова грађевина јој се чинила много трошном, чак су јој и цигле извиривале напоље, што се није могло видети на много места у Ђангнану. Касније је видела ону рекламу. Киша је готово испрала натпис дебелим словима и уз велики труд успела је да разазна да је написано Сан Цуо. Заправо и није мислила да је то фотографска радња, мислила је да је то мала чајџиница и да су напољу постављени столови и мала дрвена клупа. Тамноцрвена реклама јој је изгледала познато: власник је ставио на улаз много ружа које су се пењале низ довратак, истицале половину дрвене капије и изгледале као млада која на глави носи венац. На капији су били окачени мали и велики рамови за слике. У њима су биле слике срамежљивих девојчица и ледено мирних цветова упечатљивих боја. Те девојчице су биле веома лепе, чисте и поштене, изузетно шармантне. Дуго је стајала на улазу и посматрала, као да је потпуно заборавила на себе: желела је да уђе у фотографију, да постане једна од њих, да јој они леви цветови праве контраст, још увек је била дивна када је била насмејана. Али није покуцала на врата и ушла, помислила је како је данас већ утрошила много времена, да није тренутак за сликање, а у ствари је дубоко у себи осећала да је ово врло важна посета. Када је окренула главу, схватила је да су јој ружине латице са капије пале на косу.

Те ноћи није могла да заспи, већ се попела преко прозора да би села за сточић и писала. Рекла је себи: „Мислим да је то утопија, тамо станују лепе девојке и zgodни човек који их је фотографисао, вероватно тамо пију чај и играју кинески шах, погађају загонетке и носе лантерне, одано воле једни друге, несвесни

протицања година и месеци. Осећам да то што сам прво открила кад сам стигла овде, мора имати за мене посебно значење.”

Наша жена-писац није дошла да као туриста разгледа изворску воду, јединствено двориште, куће на чамцима. Наредног топлог и пријатног дана обукла је своју омиљену белу кошуљу на коцкице, тамнољубичасту сукњу и отишла да посети оно необично место за које је помислила да је утопија. Обула је црне ципеле, увезала косу и нестрпљиво изашла напоље. Трчала је по непознатој улици, какав значај је требало да има тај дивни усправни став, без сумње је лепа, али сувише слободна и уз то продорна, те је у људима стварала немир.

Када је покуцала на Сан Цуова врата, још увек није одлучила да се слика. Само је желела да уђе и види бајку која се скривала унутра, хтела је да види шта заправо раде људи који се ту налазе. Дуго је куцала, није било никога да јој отвори врата. Мислила је да ипак има неког унутра јер су врата била одшкринута, обазриво је са улаза гледала да ли да уђе и могла је да види само тихо двориште и малог пса који је дотрчао да је сачека. Пас је имао кратку браон длаку, био је кратких ногу и дугих ушију које висе, пажљиво је посматрао широм отворених очију округлих као орах, и изгледао је измучено. Тихо је на њу залајао, подигао главу и све време је тужно посматрао. Одлучила је да уђе.

Отворила је врата: у дворишту је било језерце у коме је било лотоса, али пошто још није била средина лета, сада су се могли видети само тамнозелени, округли листови као неки зелени украс по мирној воденој површини. Ту су се златне рибице, уплашене, сакупљале у јато, а она се одувек плашила тог окупљања у гомили: риба, мрав, облака, капи крви. Када би то видеела, онесвестила би се.

Видела је такође винову лозу и сто са столицама у европском стилу око којих су се већ обмотале гранчице лозе, бела и зелена су се помешале и створиле веома пријатну атмосферу. Пас ју је пратио у стопу и лајао – лавез није уопште био гласан, али је звонце са огрлице непрестано бучно звечало. Сагла се и питала га: „Зашто лајеш, јеси ли пријатељски расположен? Јеси ли гладан?” Њене бадемасте очи гледале су директно у његове крупне очи и као да су се такмичиле које ће бити округлије и веће.

Још увек је била замишљена када је иза леђа зачула мушкараца који се тихо накашљао. Брзо је окренула главу – мушкарац је стајао на вратима главне просторије: био је то брадати, средовечни мушкарац дугуљастог лица, дубоко постављених очију окружених тамним подочњацима – изгледао је јако грубо, као парче метеорита из ког исијава топлота. На себи је имао широку белу

кошуљу од конопље која је благо истицала боју његовог тена; са откопчана три дугмета откривала је пола груди на којима су се оцртавале кости. Његове жуте панталоне су до колена биле умрљане блатом, као да је по киши био на неком веома далеком месту. У ствари, све време се мрштио и није имао нимало пријатељски израз лица. Заправо, прво што је он угледао када је отворио врата био је пријатан приказ: лепа девојка која је клекла и разговарала са његовим псом: имала је крупне очи, мора да је била посебно осећајна девојка. Док је разговарала са псом, све време га је пажљиво гледала у очи. Ипак је изненада веома грубо рекао:

„Не радимо, одмарам се сада. Како си ушла непозвана?“, глас му је био јако груб као да је још поспан, а у црвеним очима су се видели капилари.

Устала је и окренула се према мушкарцу. Тихо је упитала: „Јеси ли ти Сан Џуо?“

„Шта?“

„Јеси ли ти фотограф?“, опет је упитала.

„Јесам, шта ти треба?“, мушкарац је постајао све нервознији.

„Хтела сам да вам кажем да су вам слике на улазу јако лепе“, девојка се насмешила сасвим природно.

„Наравно. Не треба ти то да ми кажеш. Слике које сам изнео да их други виде јесу оне које су мени одговарале“, круто је одговорио мушкарац.

„О...“, девојка је осетила да мушкарац није пријатељски расположен, „добро, можеш ли да ме фотографишеш?“

„Не радимо, спавам!“, узвикнуо је љутито.

Девојка више није проговорила, али је и даље стајала на истом месту као да не намерава да оде. Пас је поново пришао, вртео се око ње, и видело се да му се баш допада. Осећала је да је безобразна, пошто јој је мушкарац већ рекао да треба да оде, а она је и даље стајала тамо не померајући се. Мушкарац и она су тако стајали укочени. Подигла је главу и почела да га посматра, осетила је топлину према њему, јер је волела неформалне особе, доминантне слободне мушкарце, по сопственом нахођењу; због свега тога се осећала пријатно. На крају мушкарац није више могао да поднесе њен поглед и нервозно је одговорио:

„Уђи, ја ћу те на брзину снимати, немој само тако непомично стајати без намере да одеш!“, девојка је помиловала пса и намигнула, као да му захваљује што је прати.

Унутра су, једна за другом, просторије биле веома мрачне. Фотограф јој је објашњавао да је у свакој просторији могао да постави другачији декор за слику и тако направи неколико различитих фотографија. Летимично је видела да је у једној од њих пола

зида прекривено пејзажом поља: било је и јечма, морске дубине је дочаравало плаво стакло и једно одело прекривено шљокицама као рибљом крљушти, и небо са облацима међу којима је тако мирно да би се човек ту осећао срећно.

Он је упитао: „Где желиш да те фотографишем?“, а девојка је одговорила: „Помози ми да одаберем.“

Човек је беспомоћно слегнуо раменима. Одједном се нечега сетио и нерасположено рекао: „Моја помоћница је изашла па нема никога ко би могао да те нашминка.“

Девојка је стајала ту и гледала га како се нервира, да би јој на крају рекао да се сама нашминка. Била је веома напета пред столом за шминкање. Пред њом је стајао Лиу Хаи – створење са три ноге, али и непознати мушкарац поред ње – једним погледом осмотрила је цело лице у огледалу. Почео је да је шминка, да јој наноси маску на трепавице: трепавице су јој јако танке и светле, морао је да их шминка веома пажљиво јер би једна грешка могла све да поквари. Открила је да он то веома пажљиво ради. Нашминкао јој је једну по једну трепавицу; његова доња вилица је била близу њеног чела. Подигла је поглед и посматрала му лице које је све време било озбиљно. Могла је да чује како дише изнад ње. Није смела да направи ни покрет, јер је све било јако складно и није желела да га узнемирава. Савршено одговарајућом браон бојом, четкицом јој је оцртао обрве и лук обрва. У паузи је упитао:

„Да ли се ти сама шминкаш?“

„Не, нити се сама шминкам, а нису ме ни шминкали“, рекла је девојка.

„Да ли још увек идеш у средњу школу?“ Девојка је осетила другачији тон на рачун својих година и неискуства.

„Али ја пишем романе“, успротивила се она.

„Учиш и пишеш романе. Ти си, значи, у средњој школи?“

Девојка се побунила, мислила је да он о њој има лоше мишљење, била је јако повређена, али му није рекла да је већ објавила збирку прича и да је писац. Мислила је да јој сигурно неће веровати и да јој се још може и подсмевати.

„Ти си сама дошла овде да се забављаш? По изговору знам да ниси одавде“, распитивао се, а у ствари је већ био сигуран у то.

„Хм“, несвесно је изговорила, па јој више није постављао питања.

После шминкања, мушкарац јој је подигао лице и пажљиво је погледао. Она га је уплашено посматрала. Одједном се благо насмешио. Упитала је:

„Што се смејеш? Шта има на мом лицу тако смешно?“

„Ништа, мислим да је веома интересантно, ти си једна још увек мала гуска која није порасла, изгледаш много другачије кад си нашминкана.”

Гледала је свој лик у огледалу: сада су јој очи биле јако сјајне, изнад њих је била светлољубичаста сенка за очи, због чега је изгледала још елегантније, кармин јој је био боје брескве. Изгледала је слатко као свеже воће. Но, мушкарац јој је подигао косу на врх главе, и очешљао је у две плетенице, а она се осећала лепом као да је нека европска богаташица. У фотографском атељеу је било тако магично, а он је умео тако лепо да нашминка моделе.

Дао јој је да обуче танку свечану хаљину црне боје. У раменима је била уска и није могла да је потпуно закопча. Изашла је да је погледа, а он је усиљено климнуо главом. Затим су почели фотографисање.

Ставио је да стоји испред сиве завесе, да се гледа у огледалу, а после је отворио мали четвртасти рефлектор који је јако осветљавао и рекао јој да у одређеном тренутку нипошто не зажмури. Почео је да јој објашњава коју позу да заузме: да стане усправно, гледа право и да се насмеши. Трудила се да уради како јој је рекао, али пошто се изузетно ретко сликала и ретко се смејала, израз на лицу јој је био крајње необичан. Није могао ништа, осим да спусти фото-апарат и да јој каже:

„Треба да се насмејеш природно, како се обично смејеш, а не тако извештачено.”

„Ја се обично не смејем”, одговорила је девојка.

Мушкарац је љутито погледао и рекао баш како приличи: „Мисли о нечему лепом, па се насмеши.”

„Нема ничег што ме радује”, рекла је девојка намерно му се супротстављајући.

У том тренутку осећала се потпуно погрешно и то није могло да се промени, није се често смејала и заиста није могла да се сети шта би могло да је насмеје. Уопште није морала да све ово изговори, али непријатност коју је изненада осетила као да је морала да изађе па није могла да спречи да изговори ово. Мушкарац се јако разљутио, осећао је да девојка намерно прави будалу од њега. Облизнао је суве усне и пун мржње изговорио:

„И када не умеш потрудиш се, па се насмејеш! Ја сам фотограф, ти треба да ме слушаш”, наставио је да јој објашњава какав израз треба да има на лицу. Упорно је покушавала, али никако није успела да то изгледа природно.

„Тело ти је укочено, изгледа као комад слеђеног дрвета, да ли знаш?”, рекао је љутито и поново спустио фото-апарат. „Мало помери кукове, можеш ли?”

Померила их је, али се још више укочила јер јој је било непријатно, било ју је срамота. Знала је да је ово крајње једноставно, али није умела да то изведе. Одједном је схватила да је себе дуго затварала у малу собу, и да је као животиња непрекидно писала сваког дана и сваке ноћи: већ није могла да се креће, а удови су јој се дегенерисали, постали спори и више није могла да усклади покрете. Мушкарац је шутнуо светиљку:

„Решено! Нећемо снимати са овом поставком. Иди, пресвучи се.”

Мушкарац је за њу одабрао сатенску хаљину боје лотоса која јој се јако допала, и одвео је до друге поставке. Био је то екстравагантан европски пејзаж: камин поред кога је стајала елегантна фотеља. Фотеља је била пространа и велика, пресвучена сатенским материјалом са великим цветовима тамноцрвене боје, са изрезбареним дрвеним оквиром на коме су такође биле шаре у облику цветова. Натерао ју је да седне босих ногу, а поред фотеље поставио је ципеле са високом танком штиклом. Ставио је и ћебе од јагњећег крзна. Иако се није видела, знала је да изузетно лепо изгледа, све те лепе и елегантне ствари просто су блистале. Помислила је да треба да пронађе племкињу која би седела у тој фотељи.

„Мало се опусти, спусти ноге природније, мало спусти доњу вилицу, поглед – погледај у мене, поглед је најважнији! У погледу мора да буде светла, не можеш да гледаш без духа, али не можеш ни да зуреш у празно”, мушкарац јој је поново у детаље описивао осећање.

Ужурбала се, почела да намешта одећу, наместила ноге, а опет је осећала да није како ваља, па их је поново наместила. Спустила је главу сувише ниско, поново је мало подигла, покушала да што природније гледа и усмерила поглед ка објективу. После неколико секунди он је још увек није фотографисао, а њој су пошле сузе и цело јој је лице поцрвенело.

„Немој да трепћеш”, мушкарац је готово хтео да скочи, из цепа је извадио две папирне марамике и додао јој да обрише очи, да јој се не би размазала шминка. Црна линија на рубовима капака се натопила и цурила заједно са сузама. Напросто није знала како је добро, збуњено је испружила руку, обрисала се надланицом па су јој подочњаци постали црни. Мушкарац је већ спустио фотоапарат и прекинуо рад. Ставио је руке на кукове и посматрао како девојка брише лице. Ноге су јој још увек биле босе, а хладни под се лепио за стопала.

Била је нерасположена, толико је желела да то добро изведе, да постане најлепши модел, али све је испало хаотично. У ствари, била је само средњошколка, ништа није схватала, била је слабашица и изгледала је глупо.

Изненада је схватила да постоји још једна женска особа која стоји између њих двоје. Жена је имала изглед двадесетогодишњакиње јако танког струка. Носила је узани кимона, али не класичан већ изрезан на леђима, као да га је посебно преправила за себе. Оковратник кимона је био јако висок, отворени изрез откривао је две лепе кључне кости. На лицу које, чинило се, није било из Ђангнана, очи, уста, нос и уши јако су чудни. Жена их је посматрала. Погледала је у њу, а жена јој је узвратила осмехом и речима:

„Драга, не брини, Сан Џуо је преке нарави, али нема лоше срце.”

Тек тада је помислила да у кући постоји рибњак у дворишту и да је кућа уредно поспремљена, и да је сигурно постојала нека женска рука: мора да му је то била супруга.

Девојка је поново рекла: „Шта је Сан Џуо, не иде ти са овом девојком?”

Одговорио је: „Никада нисам срео тако глупу девојку! Укипила се као дрвена марионета.”

У девојчиним очима су се појавиле сузе, није проговорила, само је посматрала Сан Џуоа. Мрзела га је, мрзела је што је изговорио овако неподношљиве речи. Ако је то тако, могла је већ одавно да оде, зар не? Све време је била ту трудећи се да уради све онако како је тражио, тешко је поверовати да је то радила да би се осрамотила? Било јој је потребно да је мало охрабри, да јој каже како није јадна, мора да је полако охрабри, али је тако нестрпљив... Окренуо се и отишао добацивши јој:

„Сутра дођи поново. Ово данас се не рачуна.”

Нежна лепотица је отпратила до врата тешећи је: „Можда данас није добра поставка, сутра ће бити боља, сутра ћу те ја нашминкати и одабрати одећу за тебе – да ли ти се допада одећа?”

„Све је јако лепо”, тихо је одговорила девојка.

Помиловала ју је по глави и смејући се рекла: „Ја сам је сашила.”

„О, ти си то све сама урадила. Како имаш веште руке!”

Девојка се окренула и погледала уредно двориште, мали рибњак у коме су задовољно пливале златне рибице, и оног малог пса који се већ мотао око газдаричиних ципела са високим потпетицама. Овде је било тако лепо, ничега није недостајало. Девојка се још једном окренула и тужна напустила двориште.

Није могла речима да изрази колико јој је тешко, никада раније се није овако нешто догодило, била је јако фрустрирана,

више него оних дана кад није могла да пише. Никада није била толико повређена. Себе је сматрала јако вредним писцем. Желела је да постане девојка која друге чини срећним, али како се чинило, сада је била само крута ученица средње школе. Он је имао лош карактер и грозио се самог себе.

Те вечери је клечала крај прозора и посматрала напоље, склупчала се и спавала поред прозора. У зору се осећала као болесна мачка: ово је хладно место, људи су је избегавали, а и он је није волео – овако је себи говорила и први пут јој је помало недостајао њен северни град. Данас се питала да ли да оде или да не оде код њега. Можда ће јој се још ругати и подсмевати, можда ће постати још више очајна и тужна, а можда би било добро да се одмах спакује и напусти овај град? А зашто би желела да иде? Ипак се умила и обукла и онда изашла напоље. Можда је само желела да се још једном нађе покрај мирног, лепог дворишта, можда је хтела да га још једанпут види, имала је још увек трачак наде да ће мислити да се поправила, да ће моћи да неутралише јадан утисак који је до сада на њега оставила. Зато је морала да оде, иначе би његов утисак да је јадна остао непромењен, не би се поправио. Девојка је поново покуцала на капију малог дворишта. Насмејана жена је промолила главу и рекла:

„Дошла си. Брзо уђи. Ја ћу те најпре нашминкати. Сан Џуо још није устао.”

Глас јој је био веома тих, изгледа да се раније припремила, везала је пса у унутрашњој просторији плашећи се да ће чим неко дође радосно залајати. Жена ју је пажљиво нашминкала, покрети су јој били јако меки, изгледа да је била много вештија од мушкарца. Кад се погледала у огледало, осећала се богато и изгледала је као потпуно одрасла жена, али се није нимало бунила. Жена је гледала њен лик у огледалу и рекла смејући се:

„Стварно си лепа. Кад изађеш, ко зна колико ће девојака умрети од зависти.”

Жена ју је повела да се пресвуче, дала јој црни топ и беле широке панталоне, а њена шминка претворила ју је у ледену даму под окриљем ноћи.

Док се пресвлачила и док ју је шминкала, жена јој је мало-помало причала о Сан Џуоу, о овом фотографском атељеу, као и о сопственим дешавањима. Говорила је невољно, али док је мењала одећу, схватила је да јој је жена испричала скоро о свему што се овде догађа.

Према њеним речима, Сан Џуо је велики и познат уметник. Пре много година је напустио ово место и отишао да се школује за фотографа, занимање које је јако волео. После факултета је одлазио на разна места где је сликао локалне обичаје и све оно што

му се допадало. После годину дана је окончао своју екскурзију, јер више није имао новца. Остао је у великом граду, и тамо са својим пријатељима отворио фотографску радњу која у то време није имала овакав назив. Имали су оригиналне идеје, природно ни фотографије које су правили нису припадале обичном фотографском атељеу и посао им је јако добро ишао. Тада га је жена упознала. Жена је отишла да се фотографише и следила његове инструкције за постављање декора и положаја.

„Мени тада уопште није било непријатно нити сам се стидела тога, само сам сматрала да треба да га послушам, јер је потпуно у праву. Пред Сан Џуом сам изгледа губила способност да самостално одлучујем, још сам уз то јако желела то да радим.”

Касније је дошло до несугласица између Сан Џуа и његових партнера. Разлог је био тај што је он желео да задржи тадашњи стил фотографисања и да слика природне и спонтане фотографије. Али остали су на прво место стављали интерес, желели су да се углавном баве фотографисањем венчања, што је много уносније. Сматрао је да у томе нема креативности и трудио се да настави да се бави уметничком фотографијом. Зато су почели да га вређају и тајно кују планове против њега. На крају нису могли да издрже Сан Џуову тврдоглавост већ су једнога дана када је изашао да фотографише у природи, ушли у фотографску радњу и из ње изнели све документе и ствари. Када се вратио, није ништа затекао, стајао је са стативом на вратима, унутрашњост је деловала као стара напуштена радионица. Могуће је да је тада почео да буде непријатан према људима и да јако тешко склапа пријатељства, јер није желео више никоме да верује. Тог дана је жена отишла да га види, обично би долазила да њему и његовим пријатељима донесе домаће колаче или кнедле са месом. Према њој се понашао уобичајено, није могао да је отера, али није могао ни да је задржи. Жена је стала иза његових леђа и одмах схватила о чему се ради. Брзо је пошла напред, с леђа загрлила Сан Џуов струк и рекла му:

„Немој да се бринеш, још увек си млад и можеш да све почнеш из почетка, а ја ћу увек бити уз тебе.”

Сан Џуо је са том женом која је била спремна свуда да га прати напустио град у коме је био повређен. На почетку је намеравао да иде свуда, фотографише и објави сопствену збирку фотографија. Али када би прошли један део пута, морали су, хтели-не хтели, да се зауставе. У сваком граду где би се зауставили отворили би привремени фотографски атеље, сакупили нешто новца за путне трошкове, па настављали даље. Ти фотографски атељеи су били крајње једноставни, а и фотографије су

подсећале на дипломске радове студената: обично су фотографисали групне слике старих људи. Жена, пошто је имала спретне руке, умела је да шије и плете ручне радове. Тако су путовали и успут фотографисали, а када би им требало новца, зауставили би се у неком месту и отворили радњу. Тако је протекло седам година њиховог живота. Апарати су већ били јако стари, требало их је заменити, а колекција фотографија им је готово била потпуна, али их је много издавачких кућа одбило – сматрали су да неко толико индивидуално дело не може да заради новац. Сан Цуо је поново претрпео велики ударац, марљиво је толико година правио фотографије, но за те људе то је био бачен новац на куповину филмова. Поново је почео да баца ствари, да не једе, да буде очајан. Жена је стално била уз њега, имала је добру нарав и умела да га смири када би пао у ватру, да оћути кад би бацао ствари, псовао је или јој викао да се губи. Напоследку је жена почела да га преклиње да оду у његово родно место и тамо проведу неко време, да отворе малу радњу, да би с једне стране зарадили новац да набаве нове апарате, а са друге стране то је било место у коме је провео детињство и тамо би се осећао безбедно и срећно. Осим тога, могу да наставе да контактирају са издавачким кућама и да са њима преговарају око издавања збирке фотографија.

„Никако не смемо одустати, ова збирка фотографија мора да изађе”, сигурно је изјавила, а њен одлучан тон приличио је хероинама.

„Ти си се удала за њега?”, после мало размишљања, упитала је девојка.

„А не, нисам, он је човек који је волео путовања, а могуће је да је већ навикао да му будем служавка која ће извршавати његова наређења, или ме је само сматрао неким блиским, и према мени није уопште имао жарка и интензивна осећања. Без обзира на то шта је у питању, нисам се обазирала на то, ишла сам свуда са њим, били смо нераздвојни. Реци ми, какве има разлике када бисмо били муж и жена?”, жена је скромно говорила, није ништа прећутала, или сакрила своју скромност.

Девојка је климнула главом.

Тада је Сан Цуо већ устао из кревета, коса му је била разбарушена, а на себе је навукао сиви прслук са округлом крагном. Пришао је и погледао девојку, а онда се обратио жени:

„Зашто си је тако јако нашминкала, она је још увек јако млада?”

„Али она овако веома лепо изгледа. Истакнути су на лицу сви битни делови, а и контуре.”

„Не треба да има контуре! Она је једно мало дете, а овако нашминкану је нико неће препознати. Мораш преправити да буде светлије”, мушкарац се опет окренуо и отишао чим је ово изговорио. Жена није ништа проговорила већ је ћутке узела марамицу и брисала шминку са њеног лица.

Када је завршила и опет дошла пред њега, он је стајао на улазу. Поново јој је погледао лице обасјано сунцем. Био је јасан дан без кише и када бисте погледали у небо, помало би вам се вртело. Затим је рекао:

„Данас је ведро, идемо напоље да фотографишемо”. Није уопште хтео да дискутује, већ је понео рефлектор и статив и изашао на врата. Девојка је стајала бескрајно изненађена и тихо питала:

„Шта да обучем?”

„То у чему си добро је, не треба да се пресвладиш”, одговорио јој је не окрећући главу.

„Чекај, идем с тобом!”, жена је забринута узвикнула за њим.

„Ти боље остани у кући, неко мора да пази на радњу”, и даље није окретао главу, али му је глас био одлучан као да наређује.

5

Девојка је ишла за мушкарцем по путу поплочаном зеленим мермером док је није довео до једног великог ребњака. Узбуркана вода пуна зелене траве била је окружена разним биљем, а међу њима је била врба. Рекао јој је да устане и наслони се на стабло врбе. Била је обучена у једноставну хаљину светлоплаве боје која је личила на спаваћицу, више пута опрану да је скоро побелела, рубови су јој се уврнули као латице. Стајала је у средини хаљине откривених кључних костију и дугог врата као неки нежни цвет кога су ту заболи. Осим тога, претходног дана није спавала и имала је озбиљне подочњаке, што јој је још више истакло необично крупне очи, па је изгледало као да на њеном малом бледом лицу постоји само пар крупних очију.

„Ниси јуче спавала? Подочњаци су ти тако велики, како да те фотографишем?”, говорио јој је мушкарац намрштених обрва.

Посматрала га је, није проговорила, само је у себи мрачно размишљала да је поново почео да је боцка набрајајући њене недостатке.

„Није ни чудо кад си заборавила увече да затвориш прозор па је улетео слепи миш и исисао ти крв? Због тога си тако као крпа бледа”, поново је додао мушкарац. Чула је начин говора као да прича причу детету од три-четири године, па се насмејала. Баш

у трену када је била насмејана, он је направио један снимак. Сагла се, а он се насмејао:

„Ти ипак умеш да се смејеш?”

Полако је престала да се смеје и стајала тамо не знајући шта даље да ради.

„Слободно крени неколико корака налево па надесно, тако, не треба да гледаш у објектив. Као да ја не постојим”, рекао је. Девојка је малим корацима кренула неколико корака лево, па неколико корака десно. „Волиш да пишеш?”, упитао је и истовремено правио снимке фотографишући девојку док хода. Осетила је радост у свом срцу јер се, зачудо, сећа онога што му је пре неки дан рекла, али није одговорила већ је још увек ходала. Помало се уморила од ходања лево-десно, почела је да иде око стабла врбе: час би јој се показало тело, час би била окренута са стране главе подигнуте ка небу. „Хеј, питао сам те нешто, зашто ми не одговориш?”, упитао је незадовољно и још није фотографисао.

„Зар ниси рекао да треба да се правим као да не постојиш?”, девојка се поново насмејала и затрептала љупко. Почела је да се са њим шали, и одједном као да је између њих нестала сва напетост. Сан Џуо је док се смејала опет брзо направио снимак, а онда је поново питао:

„Умеш да се смејеш и да испитујеш људе, а изгледаш тако хладно, да ли је то неки обичај међу девојкама данас?”

„Волим да пишем приче, а посебно волим романе”, одговорила је на његово претходно питање, занемарујући шта је управо питао.

„Да ли си одлучила да постанеш писац кад порастеш?”, упитао је и додао: „Седи, седи слободно на траву, можеш и да легнеш; ради онако како ти прија.”

Села је и обавила колена рукама: „Већ сам одрасла”, чак помало арогантно се побунила, а можда је могла да дода: „Ја сам већ писац”, али сматрала је да је оно што јој је жена рекла тачно, да су пред њим жене постајале јако мале и уз то веома попустљиве. У том тренутку се осећала тако. Мислила је да не треба да пред њим показује своје способности, да сигурно не воли тако самопоуздане жене, веровала је да је тако.

„Добро, будући пишче. Да ли ти је потребна инспирација за оно што пишеш?”, питао је поново, сигнализирајући јој да треба да направи позу. Девојка је накривила главу и ослонила је на колена, благо склопила очи и болно се насмешила, па је деловало као да је заспала јако тужна.

„Наравно да ми је потребна”, одговорила је.

„О, тако. Немој се померати, овако је баш добро. Знаш ли како сада изгледаш? Као девојчица која продаје шибице у божићној ноћи.” За тренутак се зауставио, окренуо се и вратио на тему инспирације: „Код фотографисања је исто, потребна је инспирација, зато треба да сарађујеш, не треба да правиш велике промене, и не треба да се тако одсечно крећеш, не терам те да глумиш улогу у позоришној представи, треба да ти се израз на лицу мења као Рубикова коцка. Само хоћу рећи да треба да мењаш израз према расположењу и осећањима, да ми даш инспирацију, као сад, када си спустила главу на колена и заспала. Тужан израз на твом лицу ме је подсетио на девојчицу која продаје шибице, то ће овој фотографији додати осећања”, мирним тоном је објашњавао девојци разлоге, гледајући је у очи, трудећи се да га схвати.

„Знам”, лагано је одговорила, отворила уста и дубоко уздихнула, и то му је било интересантно па је направио снимак. Извила је тело уназад и опружила се на траву, главе окренуте небу, посматрала је широм отворених очију и упитала:

„Да ли смем да шапућем?”

„Свакако.”

Окрнула је лице ка небу и кратко дисала: „Понекад осећам притисак, да ли знаш, као да немам даха. Јако је необично што после тога почиње да ми шуми у ушима, одрасла сам у граду у унутрашњости, никада нисам видела море, али често сам могла да чујем звук таласа који се ваљају један за другим као да ће ме прекрити. Бојим се да изненадна смрт није страшна, већ су застрашујући ови дани живота”. Поново је устала и склопила своје руке као у ставу неке побожне молитве.

„Чега се ти плашиш?”, питао је изузетно тихим гласом, бојећи се да тиме не узнемири девојку чије су очи биле чврсто склопљене.

„Често ми се чини да је све што ми се налази пред очима неухватљиво. Људи око мене ми често говоре да сам срећна девојка, да ћу бити права лепотица, да ћу имати много више ствари него други, али ја не мислим тако. Сваки пут кад гледам ствари у својим рукама, осећам да су случајне, да су се једноставно догодиле, да су нечија милост, а не нешто што сам стекла као резултат труда и напорним радом. Често заслужено и са одређеним поводом, може се рачунати да су моје, али се може рећи и да нису, могу ме у било ком тренутку напустити, нема ту шта да се каже, то је само моја лоша срећа и ништа више. Зато сам ја сасвим обична, само је можда моја срећа мало боља. Но, ја ништа не могу да задржим у својим рукама и може се догодити да се једног јутра пробудим потпуно празних руку, без икаквог

трага”, устала је, поравнала хаљину, окренула се као пре и кренула напред.

Мушкарац је кренуо за њом, а она је дошла до рибњака, скинула сандале са ногу и обе ноге уронила у воду. У рибњаку је било много водених биљака, ноге је скупила и подизала тамнозелену траву која се око њих обмотавала. Подигла је ноге јако високо и махала њима усред ваздуха неко време, а онда се зауставила да би направио неколико фотографија – већ је знала која му се поза допада. Направио је неколико снимака и рекао јој:

„Устани, вода је хладна.”

„Није, веома је пријатно”, климнула је и почела да љуља ноге и да њима плјуска по води. „Да ли имаш неки идеју о идеалном човеку?”, девојка је накривила главу, насмејала му се као да гледа кроз њега. Зауставио се, није се обзирао и наставио је да фотографише. „Свакако имаш, чим сам видела, одмах сам знала, али то никада ниси постигао. Из године у годину си се надао, али је тај циљ био све даљи па си се обесхрабрио. Тај осећај, зар не осећаш, тако много година, још увек су ти обе руке празне? Иако сам млада, ја још увек верујем какав је смисао уметности која стално тера човека да се испитује, да има о себи лоше мишљење. Она ти не може донети неку конкретну ствар, да те натера да то ухватиш рукама али не можеш ни да је изгубиш, као клизава риба која може да оде у било ком тренутку, али има ту врсту привlačности да је као демон прогањаш.”

Мушкарац је био запрепашћен објашњењем уметности које му је изложила деветнаестогодишњакиња која је стајала пред њим. Речи су долазиле из дубине искуства, те разлоге су знали само они који су прешли половину свог животног пута, а не она, млада девојка песничких очију, стало обавијена сетом. Спустио је фото-апарат и запалио цигарету, а онда се благо насмејао:

„Ја нисам обесхрабрен.”

„Хм, да. Ти ниси ни стар, требало би да си пун ентузијазма. Не само сада, кад мислиш да немаш ништа, ти имаш своје двоориште и фотографску радњу, имаш тако осећајну и разумну жену, имаш дивног мирног пса...””, набрајала је на прсте.

„Све то није тако важно, или боље рећи одувек сам осећао да ми све то припада.”

Девојка се сећала како је на основу делова реченице које је изговорио покушавала да погоди да ли му жена значи, а сада је на основу његових речи испало да не мари за њу. Али шта она то ради, због чега се толико много труди да размишља о томе како он размишља? Што се више трудила, све више је губила самопоуздање; одједном му је из руке узела цигарету и снажно повукла

дим. Полако је дунула дим цигарете држећи је палцем и кажипрстом, угасила је, подигла браду и са даљином у погледу рекла:

„Фотографиши сада.”

„Нећу да фотографишем. Како то да деца пуше цигарете? То не иде заједно са уметношћу”, љутито је посматрао.

Вратила му је цигарету, зажмирила и изненада тајанствено рекла: „Цигарете су јако добра ствар, мислим да се касније сигурно нећу одвајати од њих.”

Тог дана су направили небројено много фотографија, он је непрестано мењао филмове у фото-апарату и стално су се премештали с места на место: мала падина, двориште иза богаташеве виле, парк за децу... Никада није размишљала да уме да се тако природно фотографише, мислила је да је као лутка којој су додати покрети и изрази лица, перфектна и дубока, и незаборавна. Изгледао је веома задовољан овим фотографијама и неуморно је правио снимке, и у покрету са њом разговарао. Тада је помало заборавио на њене године, или је можда занемарио своје – овакав разговор би му можда приличио за време факултета. Природно, било је дана када је потонуо и био фасциниран маглom, кад се није видео пут испред, а млади су се, у магли, до миле воље грлили и једни другима показивали наклоност.

Небо се већ потпуно смрачило, враћали су се, видео је на њеном лицу траг прашине и то бледо лице са крупним очима учинило му се помало смешним. Испружио је руку, благо јој обрисао лице и помогао да скине црни траг. Није се померала, само је стала и дисала као ученик који очекује професора да му изда наређење.

Кад су прешли праг Сан Џуовог фотографског атељеа, изненада је нагнуо главу и сагнуо се да би јој на уво рекао:

„Знаш ли, кад сам био студент, жеља ми је била да сретнем неку девојку као што си ти, да са њом могу разговарати о принципима уметности, да будемо заједно више деценија, и да се не бојим да ће ми досадити”.

У мраку је подигла главу да би видела његово лице, а латице руже на улазу у двориште опет су обилно засуле њену главу. Помислила је да ова околина сувише тера човека да потоне. Ако му не буде ништа одговорила, она ће сигурно жалити до смрти. Зато је стала на врхове прстију, обгрлила му врат обема рукама и тихо упитала:

„Да ли још увек има времена?”

Мушкарац није ништа одговорио, додиривао јој је прстима лице и рекао: „Хајде да уђемо, умрећемо од глади.”

„Ја нећу да уђем, хоћу да идем. Када могу доћи по фотографије?”, постала је јако уздржана.

„За два дана”, није је задржао, само је гледао како је отрчала.

6

Каква су то два дана била, доживела их је само као још веће мучење. Оба дана готово да није спавала. Седела је на прозору или на степеницама и размишљала о ономе што се догодило, или је узимала папир и записивала своја осећања.

„Сада добро знам зашто постоји подсвесни нагон, који ме је терао да напустим факултет и дођем у Ђангнан, у ово безимено мало место и останем у њему, да дођем у ону малу улицу и покуцам на капију његовог дворишта – то је зато што је он овде. Сада коначно знам зашто стално имам хладан и резервисан израз лица, зашто је одувек требало да акумулирам топлоту – да бих је овде употребила кад сам у његовој близини. Мора да је ово изузетно важан печат на средини мога живота, иако још увек не знам какав ће бити крај, да ли срећан или несрећан...”

Жена је тада схватила разлике између њих двоје, зашто се оног дана тако касно вратио и био миран, није јој гунђао. Они су сели да једу, а он није изговорио ни реч. Мислила је да га пита, али се плашила да ће га то разљутити. После оброка се сакрио у унутрашњу просторију да развије фотографије и те ноћи се више није појављивао.

Следећег дана је жена изашла да купи поврће и када се у подне вратила, затекла је девојку како сва згрчена седи на улазу њихове куће. Чим је угледала жену како долази, узнемирено је устала. Жена се по обичају звонко насмејала, позвала је да уђе и седне, али је девојка одмахнула главом и рекла да је погрешно записала дан када треба да дође по фотографије, а онда је побегла брзо као вихор. Жена је приметила да јој је коса неуредна, у њој је остало много ружиних латица, мора да је дуже времена седела овде. Жена је ушла на врата, а Сан Цуо је још увек распоређивао фотографије. Рекла је:

„Долазила је девојка коју си фотографисао, до мало пре је седела на капији”, директно га је погледала проучавајући његову реакцију. Као што се и могло очекивати, мушкарац је истог тренутка подигао главу и брижним изразом упитао:

„Да ли је још увек ту?”

„Отишла је.”

Жена је први пут без трунке нежности проговорила леденим гласом. Видела је да су му очи за тренутак угасле, брзо је спустио главу и поново почео да распоређује слике и негативе.

Другог дана жена је видела да је развио фотографије и да их је једну по једну окачио на високој жици. Морала је признати да су фотографије биле застрашујуће лепе. На њима је било нечега што Сан Цуо није могао годинама да ухвати – на фотографијама је била младост и необуздана, неукротива, чиста и природна лепота. Девојка није имала украса на лицу, коса јој је била једноставно очешљана и пуштена, а на белој хаљини није било накита. Девојка се смејала, била је у покрету, свака фотографија је била жива као хладни извор. Смејала се без повода, а опет није знала из ког разлога је овако тужна. Није била обична девојка која је изашла из пубертета, на њеном телу је био дубоки печат женствености, крајеви усана су јој се лукаво и заводљиво извили у осмех док је била лицем окренута Сан Цуу, да ли га је заводила...

Жена уопште није била у стању да коментарише; видела је да је срећан, дуго није био овако расположен, њему су се толико много допадале ове фотографије, биле су његово благо, уметнички предмет који му је највише значио. Одједном је почео да пева и једну од фотографија подигао да је пажљиво проучи.

Конечно је дошао трећи дан. Мушкарац је устао рано. Рекао је жени да оде у град и набави филмове и делове опреме које је требало заменити. Жена је знала да је тера да оде; свакако је могла да нађе разне разлоге да остане, али није желела да му квари осећања. Сувише га је добро познавала: када би почео нешто да ради, радио би док не доврши до краја, ако би остала, сигурно би нашао разлог да се са њом насамо сретне. Осим тога, није желела да буде незадовољан па је зато само климнула главом и пошла.

Девојка је мало после тога дошла. Њихов сусрет је био кратак. Ништа нису говорили, само ју је нагло ухватио за руку и водио је кроз спољне и унутрашње просторије све до најудаљеније у кући. Видела је окачене редове фотографија на металној жици и на свима је била она. Водио ју је тамо-амо поред сваког реда фотографија:

„Погледај како добро изгледају!”

Девојка је посматрала и заиста су јој се много допале. Разумео је и зато је могао да направи овако лепе фотографије. Биле су оно што је кроз објектив видео и задржао на слици, једна потпуно нова интерпретација која ни у једној другој поставци не би тако изгледала. То је било зато што је у њима постојала љубав, била је толико љупка на овим фотографијама, а осмех и сета су изгледали потпуно природно.

Сакупио је фотографије на гомилу и предао јој их. То је заокружило процедуру фотографског посла и епилог је био неминуван. Непомично су стајали. Напољу се изненада променило

време, неколико тренутака је било лепо, а онда је одједанпут почео пљусак. Киша је јако падала, а у соби је постало хладно и мрачно. У том тренутку, она је већ стајала на улазу, и пошто је почела киша, неколико тренутака су оклевали да се растану. Мали пас је утрчао у собу, отресао длаку, а његове округле очи су се поново сусреле са њеним бадемастим погледом.

„Седи. Сувише је хладно. Сачекај да киша стане, па крени”, нежно је рекао мушкарац. Приближио јој се и повео је до дневне собе да седне на софу. Тек када ју је дотакао, осетио је да гори. Уплашио се, привукао је себи и загрлио:

„Зашто си тако врућа? Имаш ли температуру? Ниси се ова два дана довољно одмарала, да ли си јела?”

Глас му је био веома забринут. Само се благо ослонила на његово тело и рекла:

„Мислим да треба да пођем. Треба да одем из овог малог места, јер ако останем дуже, изгубићу вољу, можда нећу моћи да пишем, могу изгубити све своје.”

„И ја се слажем, али чим помислим на то, одмах сам тужан.”

„Немој да бринеш, бићу добра, пазићу на себе. И ти треба да се чуваш.”

Пољубила је Сан Џуово лице, изгубљено изашла на врата одлучна да тек тако крочи на кишу. Притрчао јој је, повукао је за раме и загрлио је. Ништа више није изговорио, само ју је повео до собе. У његовом загрљају је као уплашена животиња тихо зајечала, али се уопште није опирала.

Мушкарац ју је грлио све док нису дошли до собе, то је једна од поставки у којој је фотографисао, у којој је била атмосфера топле и пријатне спаваће собе: тоалетни сточић, ормар за одећу и шарено стакло на прозорима са завесом и кревет са белим чаршавом. Нагађала је да је није повео у своју спаваћу собу, јер је то била просторија коју је делио са оном женом и не би волео да их она види. Али овде је било тако хладно и тамно вероватно зато што ту нико није боравио. Ставио ју је на кревет. Склопила је очи, знала је шта ће се даље догодити, бојала се помало, али је сасвим извесно знала да не може спречити да се то деси, да је то печат на њеној судбини.

Донео је неколико рефлектора прекривених материјалом, који су као цвет окруживали кревет.

„Јако је хладно”, рекла је.

„Овде нема прекривача па сам донео рефлекторе, биће ти мало топлије.”

Климнула је главом, али је мислила да све ово изгледа као нека страшна операција где се под јаким светлом све јасно види.

Мушкарац је почео са њом да води љубав. Љубио ју је по целом телу, ова мала особа била је његово највеће благо и највредније уметничко дело. Пољупци су му били тако меки, као лагано перје падали су по њеном телу, али је оно цело било ледено хладно и тресло се у грозници. Још чвршће ју је загрлио, била је тако крхка а уз то је и дрхтала од високе температуре; није хтео да је дира више. Све о чему је мислио била је она, а осим тога, само је размишљао на који начин да јој допре до душе. Морао је да буде поред ње, била је тако дивна и блистава, била је његова. Љубио јој је образе, показивао јој којим путем да пође за њим, да га ухвати чврсто.

Почела је да крвари, веома обилно да крвари, али није викала и уопште није губила свест. Још увек је блиставим очима посматрала мушкараца, подигла руку и помиловала лице које је имало болан израз. Уопште није био толико стар, кожа му је била нежна. Кад је разговарао са њом, очи су му биле блиставе као неком дечаку. Миловала га је по очима. Мислила је како је још увек снажан, како је пред њим још дуг пут, још много прилика да испуни своје снове и да је то добро. Највише би волела да то буде тако. Кад се све смирило, мушкарац ју је загрлио и почео да је љуљушка. Веома нежним гласом упитала га је:

„Мислим да више нећу чути шум у ушима, већ само твој глас који ме упозорава да треба да те нађем, али кад одем, више га нећу чути.”

„Наћи ћу начин да пођем са тобом”, рекао је.

„Не треба. Ја нећу моћи да се бринем о теби, знам. Обоје смо сувише себични, волимо да себи угађамо. Једино чему можемо да се предамо јесте уметност. Ко још може да поднесе да делимо само један део себе.”

Трудила се да се ослободи, још увек је крварила, као поломљени цвет. Лелујаво је стала на под: „Од почетка сам знала да ће се ово догодити, али нисам нимало желела то да избегнем, знаш ли зашто?”

„Зашто?”

„Зато што волим крајње ситуације, зато што волим да продрем у суштину. Овако могу да запамтим дан када смо били овако блиски. О, ускоро ће крај маја”, док је говорила, оставила је на столу новац за фотографије.

„Не треба”, инсистирао је он.

„Треба, иначе ћу мислити да је ово нека врста трговине”, тужно се насмешила и тетураво пошла ка вратима. Стигао ју је и преко леђа јој пребацио своју кошуљу. Био је тужан, желео је да је још једном загрли, да је претопи у себе. Али заправо је био само

патуљак, човек који је безброј пута био обесхрабрен, није имао снаге. Узела је фотографије и негативе и изашла из собе. Киша је већ престала, али је небо још увек било мрачно и хладно. Мали пас се у дворишту, у блату, играо са тиквом. Овде је било тако мирно, нико непозван не треба да узнемирава, зар не?

Прошла је двориште и крочила на капију, а мушкарац је стајао иза ње као нека стара кула у сутону.

Чим је изашла, затекла је жену која је седела пред вратима. Када је видела како се тетурала док хода, у срцу јој је било све јасно. Тихо је рекла:

„Ако инсистираш, можеш да останеш, само мораш...”, још није све изговорила када је девојка махнула руком и прекинула је:

„Ја се нећу са тобом борити, ти си бринула о њему све ове године, већ одавно зависиш од њега; уколико би отишао, ти не би могла наставити да живиш, али он за то уопште не зна. Ја сада одлазим”, окрзнула је у пролазу женино тело и наставила да се тетурала путем, морала је да се врати у хотел и да напусти ово место. Мај се још није завршио, тек што је почело лето.

Пошла је наредног дана у рану зору и када је кретала, већ је постала зрела жена.

Тог дана је жена рекла Сан Цуу: „Желим да имамо дете. Волела бих да имамо једну паметну и лепу ћерку коју би ти волео.”

„Хм”, климнуо је главом.

„Хајде онда да се венчамо.”

Ствари су се тако брзо догодиле, то је скоро уништило мај, најлепши месец у току ове године.

7

Седам година касније, још увек је са женом и ћерком живео у овом малом месту, још увек је фотографисао људе, и даље је знао да плане па га се ћерка помало прибојавала. Но, мајка јој је била јако мирна и тиха и увек је успевала да обузда његов бес.

Добио је пакет у коме су биле две књиге: једна је роман младе, славне савремене списатељице *Ко је убио месец мај?* Друга књига га је заиста изненадила. Била је то збирка фотографија чији је аутор био он. У њој су биле фотографије девојке коју је оне године фотографисао. Прошло је толико много година, њен осмех је и даље био продоран са сваке странице књиге. Није могао да спречи тугу – она му је коначно помогла да оствари сан, а у колекцији фотографија је била само један магловит лик, који нико не би могао да препозна. То је била она. Збирку фотографија је чврсто стегао на груди, отворио њен роман и почео да га чита. Пас коме

се у последње време здравље све више погоршавало, пружио се поред његових ногу.

Дуго времена је провео читајући књигу. Ово је била ауторкина аутобиографија и свака реч је имала своју тежину. Запањо се што се у књизи појавио дечак по имену Сан Цуо – њен син. Срце му је застало, да ли је то ауторкина машта или лик стварно постоји? Све време је размишљао, али није могао да се сети јер је био сувише исцрпљен и полако је заспао.

Његова мала ћерка га је без икаквог посебног повода пробу-дила, подигла лице ка њему и рекла:

„Тата, сутра је први јун, Дан детета, да ли ћеш ме водити у парк?”

Промумлао је први јун и изненада упитао: „Зар се мај овако завршио?”

„Сутра је већ јун”, девојчица га је добронамерно подсетила.

Његова мала ћерка је угледала кап воде која се котрља надоле и пада право на корицу књиге *Ко је убио месец мај?*

Превела с кинеског
Соња Зидверц Лекић